דלהשתטף כל גופו אפי׳ לכתחילה שפיר דמי מני ר״ש היא דתניא לא ישתטף אדם בין בחמין בין בצונן דברי ר״מ ר״ש מתיר ר׳ יהודה אומר בחמין אסור בצונן מותר: ונסתפג אפילו בעשר אלונטיות: רישא רבותא קמ״ל וסיפא רבותא קמ״ל רישא רבותא קמ״ל דאפילו הני דלא נפישי בהו מיא כיון דחד הוא אתי לידי סחיטה וסיפא רבותא קמ״ל אפילו הני דנפישי בהו מיא כיון דרבים נינהו מדכרי אהדדי: תנו רבנן מסתפג אדם באלונטית ומניחה בחלון ולא ימסרנה לאוליירין מפני שחשודים על אותו דבר רבי שמעון אומר מסתפג באלונטית אחת ומביאה בידו לתוך ביתו אמר ליה אביי לרב יוסף הלכתא מאי אמר ליה הא ר׳ שמעון הא רבי הא שמואל הא ר׳ יוחנן ר׳ שמעון הא דאמרן רבי דתניא אמר רבי כשהיינו למדין תורה אצל ר׳ שמעון בתקוע היינו מעלין שמן ואלונטית מחצר לגג ומגג לקרפף עד שהיינו מגיעין אצל מעין שהיינו רוחצין בו שמואל דאמר רב יהודה אמר שמואל מסתפג אדם באלונטית ומביאה בידו לתוך ביתו ר׳ יוחנן דאמר ר׳ חייא בר אבא א״ר יוחנן הלכה מסתפג אדם באלונטית ומביאה בידו לתוך ביתו ומי א״ר יוחנן הכי והא״ר יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן ונסתפג אפילו בעשר אלונטיות לא יביאם בידו ההוא כבן חכינאי מתני לה א״ר חייא בר אבא אר״י האוליירין מביאין בלרי נשים לבי בני ובלבד שיתכסה בהן ראשן ורובן סכניתא (א) צריך לקשר ב׳ ראשיה למטה א״ר חייא בר אבא א״ר יוחנן למטה מכתפיים אמר להו רבא לבני מחוזא כי מעבריתו מאני לבני חילא שרביבו בהו למטה מכתפיים: סכין וממשמשין: ת״ר סכין וממשמשין בבני מעיים בשבת ובלבד שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול היכי עביד ר׳ חמא בר חנינא אמר סך ואח״כ ממשמש ר׳ יוחנן אמר סך וממשמש בבת אחת: אבל לא מתעמלין: א״ר חייא בר אבא א״ר יוחנן אסור לעמוד בקרקעיתה של דיומסת מפני שמעמלת ומרפא אמר ר׳ יהודה אמר רב כל ימיה של דיומסת עשרים ואחד יום ועצרת מן המנין איבעיא להו עצרת (בתחלה) להאי גיסא או להאי גיסא ת״ש דאמר שמואל כולהו שקייני מדיבחא ועד עצרתא מעלו דילמא התם הוא דכמה דקריר עלמא מעלי אבל הכא משום הבלא הוא כיון דחמים עלמא טפי מעלי אמר רבי חלבו חמרא דפרוגייתא ומיא דדיומסת קיפחו עשרת השבטים מישראל רבי אלעזר בן ערך איקלע להתם אימשיך בתרייהו איעקר תלמודיה כי הדר אתא קם למיקרי בספרא בעא למיקרא החדש הזה לכם אמר החרש היה לבם בעו רבנן רחמי עליה והדר תלמודיה והיינו דתנן ר׳ נהוראי אומר הוי גולה למקום תורה ואל תאמר שהיא תבא אחריך שחבריך יקיימוה בידך ואל בינתך אל תשען תנא לא ר׳ נהוראי שמו אלא ר׳ נחמיה שמו ואמרי לה ר׳ אלעזר בן ערך שמו ולמה נקרא שמו ר׳ נהוראי שמנהיר עיני חכמים בהלכה: אבל לא מתגררין: ת״ר אין גוררין במגררת בשבת רשב״ג אומר אם היו רגליו מלוכלכות בטיט ובצואה גורר כדרכו ואינו חושש רב שמואל בר יהודה עבדא ליה אימיה מגררתא דכספא: אין יורדין לקורדימא וכו׳: מאי טעמא משום פיקא: ואין עושין אפיקטויזין בשבת: אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן לא שנו אלא בסם אבל ביד מותר תניא רבי נחמיה אומר אף בחול אסור מפני הפסד אוכלין: ואין מעצבין את הקטן: אמר רבה בר בר חנה אמר ר׳ יוחנן לפופי ינוקא בשבת שפיר דמי והאנן תנן אין מעצבין התם בחומרי שדרה דמיחזי כבונה: ואין מחזירין את השבר: אמר רבי חנא בגדתאה אמר שמואל

הלכה

גמ׳ דלהשתטף. שופכן על גופו דלאו דרך רחיצה היא שרי לכתחילה אפי׳ בחמין: **סיפא.** אבל עשרה בני אדם כו׳: **ומניחה בחלון.** הסמוכה לכותל המרחץ: **לאוליירין.** בלנים: **על אותו דבר.** סחיטה: **הא רבי והא ר״ש כו׳.** הרי כל אלו שמתירין: **מחצר לגג כו׳.** ר״ש לטעמיה דאמר בעירובין (דף צא.) אחד גגות אחד חצירות וא׳ קרפיפות כולן רשות אחת הן לטלטל מזה לזה ואפילו של בעלים הרבה: **עד שהיינו מגיעין כו׳.** ומסתמא לא היו מניחין אותה על המעין במקום הפקר: **כבן חכינאי מתני לה.** דברי בן חכינאי מסיים בה ולאו סתמא: **האוליירין.** בלנין: **מביאין בלרי נשים.** סדינים שהנשים מסתפגין בהם מותר להביאן דרך מלבוש לבית המרחץ: **סכניתא.** סודר גדול [א] שתלוי לו בין כתפיו וראשו עטוף בו: **צריך לקשור שני ראשיה.** זה בזה שלא תפול מראשו: **כי מעבריתו מאני לבני חילא.** כשתביאו בגדי העובדי כוכבים בני החיל המוטלים עליכם לשמשן ואתם מביאים להם בשבת דרך רשות הרבים: **שרביבו בהו למטה מכתפיים.** שלא יהיו שוליהם מונחים בכתפיכם אלא משוכים למטה שיהא נראה לבוש: **סך ואח״כ ממשמש.** [דקסבר] בחול ממשמש ואחר כך סך: **דיומסית.** שם נהר שמימיו מלוחים: **שמעמלת.** מחממת: **ומרפא.** שהטיט מלוח: **כל ימיה.** ימי רפואתה: **להאי גיסא כו׳.** מתחלת הימים או בסוף: **שקייני.** משקין לרפואה: **מדבחא לעצרת.** אלמא עצרת בסוף: **חמרא דפרוגיתא.** שם מדינה שיינה משובח: **קפחו עשרת השבטים.** שהיו בעלי הנאה ועסוקים בכך ולא היו עוסקים בתורה ויצאו לתרבות רעה: **להתם.** לפרוגיתא ודיומסית: **אימשיך בתרייהו.** אחר היין והרחיצה: **איעקר תלמודיה.** נעקר תלמודו ושכחו: **החרש היה לבם:** **הוי גולה למקום תורה.** אם ת״ח אתה אל תשב אלא במקום ת״ח חבריך ואל תאמר תלמידים הם יבואו אלי ודי לי בכך למה אהיה גולה: **שחבריך יקיימוה בידך.** שתהא רגיל אצלם וכשתשנה מסכת אחת והם אחרת תשמענה ותהא סדורה בפיך ואל תסמוך היומנה: **ואל בינתך אל תשען.** לומר חכם גדול אני וזכור וכשאחזור פרק זה או מסכת זו לא תשתכח הברתה ממני: **מגררת.** אשטרייי״ל ואדם מגרר בה: **מגררתא דכספא.** לשבת: **משום פיקא.** טיט של אותו נהר מחליק ובגדי האדם נשורין במים כשהוא נופל ואתי לידי סחיטה: **אלא בסם.** דדמי לרפואה וגזירה משום שחיקת סמנין: **אבל ביד.** להכניס יד לתוך גרונו עד שיקיא מותר: **מפני הפסד אוכלין.** שבמעיו ומתוך כך הוא רעב וחוזר ואוכל: **לפופי.** אונמלוטי״א כמו שעושי׳ לקטן שיתיישבו אבריו ולא יתעקם: **בחומרי שדרה.** חוליות של שדרה שנתפרקה אחת מהן. ולאחר זמן קמיירי דלאו ביום לידה (ב) אמרי׳ (לעיל דף קכט:) כל האמור בפ׳ תוכחה דיחזקאל עושין לחיה בשבת:

הלכה

דתניא א״ר כשהיינו למדין תורה כו׳. מסתמא יחידי היה שלא היה אלא אחד מתלמידיו עמו כשהיה רוחץ כדתניא במקום שנהגו (פסחים דף נא.) שלא ירחוץ תלמיד עם רבו ואם היה רבו צריך לו מותר ומסתמא ר״ש לא היה צריך אלא לאחד כשהיה רוחץ וכשהיו שנים לביתם היה התלמיד נושא האלונטית בפני עצמה שר״ש לא היה נושא עמו דהא ס״ל שיחיד מותר להביאה ולא חיישינן לסחיטה והא דקאמר היינו ר״ל כל אחד ואחד בפני עצמו כשהיה מגיע יומו לשמש רבו ולעיל בפ׳ כירה (דף מ:) גרסינן מעשה בתלמיד של ר׳ מאיר שנכנס אחריו לבית המרחץ ויש ספרים דגרסי תלמידיו ואינו ובכל הספרים גרסי לקמן בפרק שואל (דף קמח:) תלמידו. מ״ר:

צריך לקשר שני ראשיה למטה. בגיטין בפ׳ הנזקין (דף נט.) מפרש דסכניתא הוא בגד דק דאמרינן ע) סוכני ותומר כי אמגוזא ופלגא דאמגוזא ומשום הכי צריך לקשר שני ראשיה למטה שלא יפריחנו מעליו הרוח ואתי לאתויי או משום דנראה כעין משוי לפי שהוא דק מאד ואינו נראה מלבוש אא״כ נראה קשור:

פ) **אין** מעצבין את הקטן. פירשנו [בריש כל הכלים] (דף קכ״ג. ד״ה אסוכי):

הדרן עלך חבית

עין משפט נר מצוה

מו א ב מיי׳ פכ״ב מהל׳ שבת הלכה יט טור שו״ע או״ח סימן שא סעיף מח:

מז ג ד מיי׳ פי״ט שם הלכה יט סמג לאוין סה טוש״ע שם סעיף לד:

מח ה ו מיי׳ פכ״א מהל׳ שבת הלכה כח סמג שם טוש״ע או״ח סימן שכו סעיף ג:

מט ז מיי׳ וסמג שם טוש״ע שם וסימן שכח סעיף מג:

נ ח מיי׳ שם:

נא ט מיי׳ שם הלכה ל טוש״ע או״ח סימן שכח סעיף ג:

נב י מיי׳ שם הלכה כט טוש״ע או״ח סי׳ שא סעיף מו בהג״ה:

נג כ ל מיי׳ שם הלכה לא סמג שם טוש״ע או״ח סי׳ שכח סעיף לט:

נד מ מיי׳ וסמג שם טור שו״ע או״ח סימן של סעיף י:

נה נ מיי׳ פכ״ב שם הלכה כו:

◆

תורה אור השלם

א הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחָדְשֵׁי הַשָּׁנָה: שמות יב ב

◆

מוסף רש״י

לא ישתטף אדם. בשבת, **בין בחמין.** ואפילו הוחמו בחול (לעיל לט.). **מסתפג אדם באלונטית** בידיו ונכנס לא רחץ כלונו, ולא חוששין שמא יסחוט (עירובין פח.). **על אותו דבר.** סחיטה (שם). **ומביאה בידו.** ולא חיישינן שמא ישכח ויסחוט (שם). **היינו מעלין שמן.** לסוך בו. **ואלונטית.** להסתפג בה (עירובין צא.) ור״ש לטעמיה דאמר בעירובין (פט.) אחד גגות ואחד חצרות רשות אחת לכן לכלים ששבתו בתוכן (תוספות עב.). **הלכה כסתם משנה.** לפי שהוא סדר המשנה וכשהלכה כדברי חכם ויפרו בעיניו שנאן סתם ולא הזכיר שם אומרו עליהן כדי שלא יהו שנויים מפי יחיד ונראין כאילו נשנו מפי המרובים ויעשו כמותן (ביצה ב:). **לבני מחוזא.** אמריה דרבא (עירובין סא.) שהיו של רבא (פסחים ב: וב״מ עג:) עיר שהיה רבא דר בתוכה כך שמה (ב״ה נט.). **סכין וממשמשין בבני מעיים.** של חולה בשבת ואין בכך משום רפואה, דסיכה ליתקש לשתיה (סנהדרין קא.). **מדיבחא ועד עצרתא.** מפסח ועד עצרת (פסחים מב:). **הוי גולה למקום תורה.** למקום שהרב שם (אבות פ״ד מי״ד). **ואל תאמר שהיא תבא אחריך.** יבא לכאן ואלמוד לפניו (שם). **שחבריך יקיימוה בידיך.** שכל ספקות שיש לך יאמרו לך. כ״ש שאם תולך לשם תלמידים בני תורה המתחכמים עמך ישאו ויתנו עמך שם בהלכה ותכוונה כדאמרינן חרב על הבדים וגו׳ (שם). **ואל בינתך אל תשען.** אל תאמר איני צריך ללכת לרב אלא מעצמי יכול אני לילך לעומקה, כ״ש שלא תהא עגל לאתול בדבר כל מה שבלבך אלא הט אזנך לשמוע הכל מפיו ואחר כך הבין בתשובתו כדאמרינן אם ואתיב כמת (שם). **לפופי ינוקא.** לסורכו בבגדים וקושרו בחגורה רחבה ומתיישבין פרקי אבריו שהן רכין ונשמטין מחבלי הלידה וקורין אמלוטי״ר בלע״ז (לעיל סו:). **בגדתאה.** שם עירו בגדד, היא עיר החשובה שבבבל ונתחדשה בכל (ברכות נו: ויבמות קו. במ״ר ב). אי׳: דמן בגדת (כתובות י:) עיר שבבבל ושמה בגדת, במפסק הנהר של רב שהיה תמרת בגלל היא נוכלת (שם). או: מבבל אגדה (יבמות נח:).

מסורת הש״ס

א) לעיל לט:, ב) עירובין סח. ע״ש, ג) [תוספתא פט״ז], ד) עירובין נו. [מנחות סב.], ה) [לעיל מ. וש״נ], ו) [פי׳ פירש״י עירובין סג. ד״ה מחמת וכרש״י פסחי׳ ה. ד״ה מחמת וכרש״י ב״מ נט. סוף עמ׳ שם ע״ו. ד״ה אוכלסא דמחוא], ז) סנהדרין קח., ח) [פסחים מב:], ט) לדר״ג ספ״ב, י) אבות פ״ד משנה י״ד, כ) עירובין יג: ע״ש, ל) [תוספ׳ פי״ו], מ) [לעיל סו: ע״ש], נ) [עמ״ש רש״י ברכות נד: יע״ש פרש״י ביבמות פו. ד״ה בגדתאה], ס) [וכיספעיה כח א גרס ומיל דדירמסקים וכן גרס לד״ק שם], ע) [בגיטין אי׳ סוכני ותומא], פ) [שייך לעיל במשנה].

◆

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ סכניתא אמר ר׳ אבין בר רב חסדא א״ר יוחנן צריך לקשר שני וכו׳ ואמר ר׳ חייא: (ב) רש״י ד״ה בחומרי וכו׳ ביום לידה הא אמרינן. נ״ב סוף פ׳ מפנין ע״ש ברש״י שפי׳ לפופי הוא על ידי חגורות ופסקיאות:

◆

גליון הש״ס

גמ׳ אמר החרש היה לבם. עי׳ דבר נחמד נקבצים בליקוטים שבסוף הספר: רש״י ד״ה אלא בסם וכו׳ משום שחיקת סמנין. ע״ל דף קכג ע״ב ברש״י ד״ה אפיקטויזין:

◆

הגהות הגר״א

[א] רש״י ד״ה סכניתא סודר גדול. נ״ב אבל הרמב״ם פי׳ קטן שאין מכסה ראשו ורובו:

◆

לעזי רש״י

אשטרייי״ל [אישטרייל״א]. קרצפת, מגרדת.

אונמלוטי״א [אינמיילולי״ר]. לעטוף.

◆

רבינו חננאל

ולהשתטף בחמין נמי אפילו כל גופו מותר כר״ש, דתניא לא ישתטף אדם בין בחמין בין בצונן דברי ר״מ, ור״ש מתיר, ר׳ יהודה אומר בחמין אסור ובצונן מותר. אע״ג דתנינן סתמא כר״ש לית הילכתא כוותיה, דהא בכירה נמי תנינן סתמא כוותיה, מעשה שעשו אנשי טבריה כו׳. [א]ואע״ג דאמר עולא הלכה כאנשי טבריא, הא אמר ליה רב נחמן תברינהו לסילוניהו אנשי טבריא. ואוקימנא כר״ש. ופסקינן בגמרי׳ אמר רבה בר בר חנה א״ר יוחנן הלכה כרבי יהודה, ודקדק רב יוסף על רבה בר בר חנה וא״ל בפירוש שמיעא לך דהילכתא כר׳ יהודה או מכללא אמרתיה, א״ל בפירוש שמיעא לי. וכיון דפסק ר׳ יוחנן בפירוש הלכה כר׳ יהודה כוותיה עבדינן. ומסתפג אפילו בעשר אלונטיות ולא יביאם בידו ואע״פ שאין בהם מים מרובים, דכיון דחד הוא דלמא מינשי ועביד סחיטה. אבל אם היו בני אדם הרבה אפילו אם מסתפגין כולן באלונטית אחת והיא בשוריה במים, כיון דרבים נינהו מדכרי אהדדי ולא אתו לידי סחיטה, ומותר להביאה בידים בחצר או מן הגג וכדומה לו מקום שמותר לו לטלטל. אליירין הם (השמשים) [שמשמשין] בני אדם הנכנסין במרחץ, והן חשודין בזימה שמא יטמאו לונטיות זו בשכבת זרעם. א״ל אביי לרב יוסף והילכתא מאי כו׳, והלכתא כי הא דא״ר חייא בר רבה א״ר יוחנן הלכה מסתפג אדם באלונטית ומביאה בידו לתוך ביתו. ומקשינן עלה הא״ר יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן מסתפג אדם אפילו בעשר לונטיות ולא יביאם בידו. ומפרקינן מתניתין ר׳ יוחנן לא תאני לה סתמא, אלא כבן חכינאי מתני לה. בתלמוד א״י בפרק כירה ר׳ חנניה בן עקיבא התיר הבאת לונטיות. סכינתא, א״ר אבין בר רב חסדא א״ר יוחנן צריך לקשר ב׳ ראשיה למטה, א״ר חייא בר אבא א״ר יוחנן למטה מכתפים, וכן זה שאמר רבא לבני מחוזא כי מעבריתו מני דבני חילא, שרביבו להו למטה מכתפים, שלא להראות משא בכתף. בלרי נשים לבי בני. פי׳ דהא קן של נשים כשמביאין להן האולידין במרחץ לא התירו אלא עד שיתכסה בהן ראשו ורובו. סכין וממשמשין. הילכתא כר׳ יוחנן דאמר סך וממשמש בבת אחת, והוא משמש ביד בקלות. אבל לא מתעמלין, פי׳ פושטין ומקפלין זרועותיהם לפניהן ולאחריהן. וכן רגליהן ע״ג ירכותיהן ומתחממין ומזיעין. והוא כמין מעשה [נ״א: והן כמעשה] רפואה ואסור. וכן אסור לעמוד בשבת בקרקעיתה של דיומסת מפני שמעמלת ומרפאה. חמרא דפרוגתא, יין של פרוגיתא, והוא שם מקום. ומיא דדיומסת, גם הוא שם מקום. כלומר יין של פרגיתא ומים של דימסת טובים הם וערבים ונמשך לב שותה אותן בהן ואינו רוצה להניחם ומתאחר שם, ואותן מקומות אין בהן בני תורה והמתאחר שם ומן הרבה מתקפת ושוכח תלמודו. אבל לא מתגרדין. גירוד זה הוא חיכוך בכלי, כי הא דתנו רבנן אין גורדין במגרדת בשבת, רשב״ג אומר אם היו רגליו מלוכלכות בטיט ובצואה גורד כדרכו ואינו חושש. רב שמואל בר יהודה עבדא ליה אמיה מגרדתא דכספא להתחכך בה. אין יורדין לקירומא. ס״א לפילומא. פי׳ בקעה ויש שם מים ותחתיו טיט כמו טפל, ואם יבקע וישבע בו אינו יכול לעלות אלא עד שמתקבצין הרבה בני אדם ומעלין אותו משם. ויש מי שאומר הרוחץ באותה בקעה מצטנן ואותן המים משלשלין בני מעיהו, וזה פי׳ פיקא. פי׳ אפיקטויזין, קיא. אמר רבה בר בר חנה א״ר יוחנן לא שנו אלא בסם שהוא אסור אבל ביד מותר. ואין מעצבין את הקטן כו׳. פי׳ מושבין איבריו של [איש] קטן ומיישב בידו חוליות של שדירה אחת על חברתה וזהו עיצוב מלשון עצבון. לפופי ינוקא. לחבר איברים של תינוק, כדתרג׳ ויחבר, ולפיף. ואין מחזירין את השבר. אמר רב הונא בגדתאה אמר שמואל

א) לכאורה נראה דמתיבת ואע״ג עד סבריתו לסילוניהו אנשי טבריא שייך לכאן אחר תיבות כוותיה עבדינן ידו״ק. ב) פי׳ ערוך ערך פלם א׳.